

SAMMEN

Et integreringsprosjekt for ungdom

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38 B
Telefon: 73 59 63 00
Telefaks: 73 59 62 24

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning
Mangfold og inkludering
April 2018

ISBN 978-82-7570-536-3 (web)
ISBN 978-82-7570-535-6 (trykk)

 NTNU
Samfunnsforskning

Evalueringen er gjennomført av NTNU Samfunnsforskning på oppdrag for SOS-barnebyer. Den er finansiert av SOS-barnebyer, Barne- og likestillingsdepartementet, Husbanken og Egmont Fonden.

Forfatter: Berit Berg

UNGDOM TRENGER TILHØRIGHET OG VENNER

For ett år siden startet vi opp SAMMEN-prosjektet sammen med tre modige pionérkommuner. I dag er modellen spredt til 16 kommuner og bydeler, og rundt to hundre ungdommer har deltatt i små prosjektgrupper over hele landet.

Vi har hver eneste dag følt at modellen er en suksess. Og nå er vi glade for at denne rapporten gir uttrykk for det samme: At SAMMEN-modellen bør spres videre, utvikles mer, og bli en del av det viktige arbeidet kommunene gjør for å integrere barn og unge som har flyktet alene til Norge. Samtidig gir denne rapporten viktige innspill til hvordan modellen kan utvikles videre når den nå skal spres til og tas i bruk av enda flere kommuner.

Ungdom er ungdom. De er forskjellige, men likevel ganske like. De trenger kontakt med jevnaldrende og tilhørighet der de bor. De trenger å møte venner og gjøre ting de liker. SAMMEN-prosjektet har handlet nettopp om å la likesinnede ungdom møtes og jobbe ut fra felles interesser.

Helst skal vi voksne holde oss på en armlengdes avstand og la ungdommene gjøre sitt. Samtidig vet vi at de mange engasjerte kommuneansatte som har gått inn i prosjektet med hud og hår ofte har spilt en avgjørende rolle for at ungdommene skulle finne seg til rette.

SAMMEN-prosjektet kan ikke garantere evig vennskap. Men vi har klart å utvikle en modell som gir nye bekjenskaper, spennende lærdom, uforglemmelige opplevelser – og mye moro.

På vegne av SOS-barnebyer kan jeg bare si at vi gleder oss til fortsettelsen!

Sissel Aarak
programsjef i SOS-barnebyer Norge

INNHold

UNGDOM TRENGER TILHØRIGHET OG VENNER.....	3
INNLEDNING	7
ET BAKTEPPE	8
ET INTEGRERINGSPROSJEKT	11
NØKKELEN – Å GJØRE NOE SAMMEN.....	11
SAMARBEID PÅ TVERS	12
ORGANISERING OG REKRUTTERING.....	14
ERFARINGER FRA KOMMUNENE.....	17
FLEKSIBILITET OG LOKAL TILPASNING	17
DE LOKALE PROSJEKTENE.....	18
LÆRDOMMER PÅ TVERS.....	25
OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE.....	31
ANBEFALINGER.....	33
LITTERATUR OG NETTREFERANSER.....	35

INNLEDNING

Vi kan ikke dele ut bestevenner, men vi skal jobbe hardt for å skape ekte, gode relasjoner.

(Sissel Aarak, programsjef for SOS-barnebyer)

Dette heftet handler om SAMMEN – et prosjekt som har som mål å gjøre det lettere for unge flyktninger og enslige mindreårige å bli kjent med jevnaldrende norske ungdommer. Prosjektet er kommet i stand på initiativ fra SOS-barnebyer og gjennomføres i nært samarbeid med kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger. Selve nøkkelen i prosjektet er at ungdommer møtes og gjør ting sammen. *Felles* interesser er derfor en viktig nøkkel i det som også omtales som et «ung-til-ung» prosjekt. Formålet er å etablere kontakt og skape vennskap på tvers av språklige, kulturelle og erfaringsmessige skiller – basert på likeverd og gjensidighet. Prosjektet blir omtalt som et *integreringsprosjekt*. Det innebærer at prosjektet har et mål ut over å etablere vennskap. Det skal bidra til å skape økt forståelse for andres erfaringsbakgrunn og levemåter, og det skal ikke minst bidra til å redusere fordommer og hindre fremmedfrykt og diskriminering.

Heftet tar utgangspunkt i evalueringen som er gjennomført av NTNU Samfunnsforskning og omfatter aktivitetene det første året. Datainnsamlingen er gjennomført av Berit Berg og Gry Mette D. Haugen, mens heftet er skrevet av Berit Berg. Evalueringen er basert på samtaler med representanter for SOS-barnebyer, prosjektledere og ungdommer i prosjektet, deltakelse på tre nettverkssamlinger, samt gjennomgang av skriftlig materiale. I tillegg har vi hatt tilgang til filmklipp, nettomtaler og bilder fra de ulike aktivitetene. For å få en så fersk oppdatering som mulig ble det på slutten av evalueringsperioden sendt ut et kort spørreskjema til alle kommunene som deltar i SAMMEN. Denne kartleggingen inngår derfor også som en del av datagrunnlaget.

ET BAKTEPPE

Før vi går mer detaljert inn i erfaringene med SAMMEN, vil vi presentere et bakteppe for prosjektet. Vi starter med noen korte glimt fra flyktnings situasjonen de siste årene og hvordan det kan oppleves å være ung flyktning i Norge. Så gir vi en kort beskrivelse av kommunenes bosettings- og integreringsarbeid overfor unge flyktninger. Hensikten med dette er å sette SAMMEN-prosjektet inn i en sammenheng og peke på områder innen flyktning- og integreringsfeltet hvor det er behov for både nytenking og mer systematisk innsats. Et stikkord her er et tettere samarbeid mellom kommuner og frivillige aktører. Men aller først: Litt om flyktnings situasjonen.

UNGE PÅ FLUKT

I løpet av de siste tre årene har det kommet nesten seks tusen enslige mindreårige flyktninger til Norge. De aller fleste kom i 2015 – det året Norge og resten av Europa snakket om en «flyktningkrise». Svaret på den såkalt flyktningkrise ble stengte grenser, noe som førte til at bare noen få hundre enslige mindreårige kom til Norge i 2016 og 2017. De fleste kom fra Afghanistan, men det kom også enslige mindreårige fra Eritrea, Somalia, Irak og Syria – for å nevne de landene det har kommet flest fra. Enslige mindreårige er flyktninger under 18 år som har kommet til Norge uten foreldre eller andre omsorgspersoner. De fleste har vært på flukt i mange måneder. Noen har vært på flukt i flere år. De kommer fra land med krig eller borgerkrig eller fra land der grupper bli forfulgt på grunn av sin tro, sin etniske bakgrunn eller politiske overbevisning. De har flyktet for å redde livet og for å få en framtid uten frykt for forfølgelse. De skal lære et nytt samfunn å kjenne – et nytt språk, andre væremåter, ukjente lover og regler. Dette gjelder også barn og unge som har flyktet sammen med sine foreldre. De er ikke alene, men de skal også finne ut av hvordan det er å leve i et land som er forskjellig fra deres hjemland. Bare det å venne seg til et annet klima, sol om sommeren og mørke om vinteren, kan være vanskelig nok. Men det vanskeligste er å finne ut av tilværelsen i et land de ikke kjenner.

Mange har vært på flukt lenge. De har måttet være både sterke og selvstendige, samtidig som de helt sikkert også har vært både redde og bekymret for framti-

den. De har måttet ta «voksenroller», selv om de ut fra sin alder fortsatt var barn og unge. De er det mange har omtalt som *både avhengige og selvstendige* – de er *både ofre og overleverer*¹. Forskingen om barn og unge på flukt understreker denne dobbeltheten. De er ikke enten avhengige eller selvstendige, men de er begge deler. Og – de er ikke enten ofre eller overleverer – de er begge deler. Når ungdommene selv blir spurt, understreker de aller fleste at de først og fremst ønsker å være «vanlige ungdommer». De ønsker fortest mulig å bli kjent med norske ungdommer. De vil gå på den samme skolen, de vil møtes på fritiden, og de vil gjøre ting sammen som gjør at de føler seg anerkjent.

SOSIALE RELASJONER, NETTVERK OG INTEGRERING

Etter år på flukt og mange måneders ventetid på å få asylsøknaden behandlet, kan overgangen til en tilværelse som «vanlig ungdom» by på utfordringer. Mange opplever at de ikke «passer inn» – selv om de prøver aldri så mye. Språket er én hindring, men det handler også om å knekke kulturelle koder og finne ut av hvordan samfunnet fungerer. Kommuner som bosetter flyktninger er forpliktet til å finne egnet bo- og omsorgstilbud og et tilpasset skoletilbud, men kommunen alene har få virkemidler når det gjelder å sette enslige mindreårige og andre unge flyktninger i kontakt med andre ungdommer i kommunen. Å etablere nettverk, utvikle sosiale relasjoner og skape vennskap er ikke noe vi tenker på som typisk *kommunale oppgaver*. Kommuner kan tilrettelegge for integrering, men selve integreringsarbeidet skjer i møter mellom mennesker – der de bor, der de jobber eller går på skole og der de tilbringer fritiden.

Når ungdommer med flyktningbakgrunn blir spurt om hva de savner mest, så svarer de aller fleste at de savner *norske venner*. Dette går fram av en rekke forskningsrapporter om enslige mindreårige situasjon², og det gjentas av det ungdommene sier selv på sosiale medier, i møte med frivillige organisasjoner og

¹ For en mer detaljert gjennomgang av situasjonen til enslige mindreårige, se kunnskapsoppsummeringen om enslige mindreårige (Svendsen, Berg, Paulsen, Garvik og Valenta, 2018) og doktoravhandlingen til Moa Nyamwathi Lønning (2018) om afghanske flyktnings flukt fra Afghanistan til Europa og Norge.

² Se blant annet Oppedal, Seglem og Jensen, 2009; Svendsen, Thorshaug og Berg, 2014; Garvik, Paulsen og Berg, 2016; Svendsen og Berg, 2017.

i andre fora der ungdommene selv har kommet til orde. Men når ungdommenes svare er så entydig – hvorfor er det så vanskelig å gjøre noe med det? Svaret er vel det vi allerede har vært inne på. For å skape relasjoner må mennesker møtes, men det forutsetter møteplasser. Og da er vi ved noe av kjernen. Unge flyktninger og norske ungdommer har få arenaer der de naturlig møtes.

De fleste enslige mindreårige er over 16 år når de kommer til Norge. De har derfor ikke rett til vanlig grunnskole, men de er heller ikke kvalifisert for videregående skole. De får derfor tilbud om voksenopplæring for å lære norsk og for å ta grunnskolefag for å kvalifisere for videregående opplæring. Det er opp til kommunene å organisere dette opplæringstilbudet. Noen legger undervisningen til voksenopplæringen for voksne flyktninger, mens andre velger å la unge flyktninger få undervisningen i egne klasser på en videregående skole³. På en videregående skole er det i prinsippet mulig å bli kjent med andre enn du er i klasse med, men når noen lærer norsk og grunnskolefag mens andre tar videregående opplæring, skapes det ofte en avstand. Avstanden blir ikke mindre av at språkferdighetene er begrenset i starten. Det oppstår lett et over- og underordningsforhold.

Skolen er det de fleste ungdommer har felles, og det er det stedet de tilbringer alle hverdager. Det er også en sosial arena – et sted der sosiale aktiviteter avtales og hvor det gjøres avtaler for det som skjer på fritiden. Hvis du ikke er inkludert på disse arenaene, faller du lett utenfor også sosialt. Det er ikke nødvendigvis fordi de norske ikke vil ha kontakt med dem som har kommet som flyktninger – det bare skjer ikke. Hvis vi hadde spurt de norske ungdommene om de ville bli kjent med unge flyktninger, ville sannsynligvis svaret fra mange vært ja. Men så skjer det likevel ikke. Da blir spørsmålet: Hva skal til for å få dem til å møtes? Svaret fra SOS-barnebyer er SAMMEN.

³ Se blant annet Svendsen, Berg, Paulsen, Garvik og Valenta, 2018.

ET INTEGRERINGSPROSJEKT

Arbeidet med å utvikle SAMMEN startet høsten 2016. Ideen var klar: Å skape et tilbud der ungdom som har flyktet alene til Norge får mulighet til å bli kjent med norske ungdommer. Denne ideen ble videreutviklet på en workshop 19. januar 2017. Da var konseptet fortsatt under utvikling, men likevel såpass klart at tre kommuner (Asker, Lillehammer og Oppegård) hadde sagt seg villig til å utgjøre pilotkommuner for prosjektet. Disse tre kommunene har fulgt prosjektet hele veien og vært viktige bidragsyttere til det som i dag er SAMMEN.

NØKKELEN – Å GJØRE NOE SAMMEN

Den bærende ideen i SAMMEN er at ungdommene skal gjøre noe sammen – ikke at de norske skal være guider eller mentorer til dem som har kommet som flyktninger. Fokus er på vennskap basert på likeverd. Her har prosjektet et klart likhetstrekk med Røde Kors sitt «kompis-prosjekt». Oppegård, en av pilotkommunen, etablerte tidlig et samarbeid med Røde Kors. I stedet for å se seg som en konkurrent, ble de en samarbeidspartner. Lillehammer valgte å etablere samarbeid med Nansenskolen, mens Asker kommune har samarbeidet med organisasjonen «Voksen for barn». Selve nøkkelen i prosjektet er at det skjer ung til ung. SOS-barnebyer sier det slik:

Engasjert norsk ungdom er nøkkelen til å integrere enslige mindreårige på en naturlig måte i det norske samfunnet. Uten dem har ikke norske myndigheter en sjanse! Vi er trygge på at ungdom har den kraften som skal til – de må bare inviteres inn, få en rolle, og «oppdage» hvilken utrolig forskjell de kan være med å gjøre. Helt lokalt, der de lever sine liv. Det blir rett og slett bedre å bo her dersom alle deltar og er med i lokalsamfunnet. Den motivasjonen er felles. Voksne kan tilrettelegge, gjøre det trygt, interessant, gøy og viktig – men må stole på at ungdommene faktisk gjennomfører og vil dette. Ungdommene skal ta ansvaret for å skape sin egen framtid. Sammen.

Utviklingen av SAMMEN har vært en prosess der både ungdommer, representanter for de tre kommunene og SOS-barnebyer videreutviklet prosjektet sammen. Bruk av sosiale medier for å spre informasjon om prosjektet har hele tiden vært en viktig kanal. Et av mange oppslag om prosjektet henvender seg direkte til norske ungdommer:

Skal dere *bli en til i klassen*, har det dukket opp en *ny gutt i nabolaget* eller er det en *ny jente på fotballaget*?

Mindreårige flyktninger som kommer alene til Norge er som deg og ungdommer flest. Forskjellen er at de har måttet reise fra familie og venner og hjemmene sine. Det er ikke lett å være ny i et ukjent land. Nå kan du gjøre en viktig forskjell – og samtidig få være med på noe gøy.

HELT KONKRET: GJØRE NOE SAMMEN

I løpet av noen uker skal en gruppe på seks ungdommer, tre norske og tre som er nye i kommunen, skape noe sammen. Dere får være med og bestemme hva deres prosjekt skal være, og dere skal gjennomføre det i fellesskap.

SOS-barnebyer og kommunen din legger til rette for prosjektet, men det er ditt engasjement som er avgjørende for at det skal bli ordentlig bra.

DERE SKAL HENGE SAMMEN
DERE SKAL DRA LASSET SAMMEN
OG SKAPE SAMMEN
DERE ER SAMMEN!

SAMARBEID PÅ TVERS

Samarbeid på tvers av organisasjoner og institusjoner har hele veien vært en uttalt målsetting i prosjektet. Sammen-begrepet handler derfor ikke bare om at norsk ungdom og ungdom med flyktingbakgrunn er sammen, men at kommuner samarbeider med frivillig sektor, at ulike frivillige organisasjoner samarbeider med hverandre, og at private og offentlig institusjoner på ulike måter bidrar til å muliggjøre prosjektet. I SAMMEN er de med andre ord sammen på ulike nivåer:

- Individuelt – utvikling av relasjoner til jevnaldrende basert på likeverd og gjensidighet
- Lokalt – inkludering i nærmiljø og lokalsamfunn
- Samfunnsmessig – samarbeid mellom samfunnsinstitusjoner

Integrering er en uttalt målsetting i prosjektet, noe også organiseringen gjenspeiler. Selve integreringsbegrepet blir ikke drøftet eksplisitt, men med formuleringer som aktiv deltakelse basert på likeverd, respekt og anerkjennelse, gis begrepet likevel et innhold og en klar retning.

SAMMEN er en del av prosjektet *Våre nye barn*, som er en modell for bosetting og integrering av enslige mindreårige flyktninger – et samarbeid mellom SOS-barnebyer og kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger. Husbanken og Egmont Fonden har bidratt økonomisk. I et medieoppslag i forbindelse med lanseringen av prosjektet sier Sissel Arak, prosjektlederen for prosjektet i SOS-barnebyer, det på denne måten:

Vi vet at barn og unge venter lenge før de blir bosatt i en kommune. Når de endelig får et hjem, blir de ofte sittende mye alene. Mange har minimal eller ingen kontakt med norske ungdommer, og de bruker lang tid på å komme inn i lokalsamfunnet. Det kan føre til utenforskap og isolering, og er ikke bra for hverken barna eller samfunnet de skal bo i (...)

Skolegang og språkopplæring er viktig for at barna skal kunne bli en del av lokalsamfunnet. Men tilhørighet handler også om å kunne forholde seg til et samfunn med aktivitetstilbud, kultur og sosiale omgangsformer som for mange er fjernt det de er vant til. Den aller beste måten å lære dette på, er å få venner og være sammen med jevnaldrende. En viktig komponent i dette prosjektet er derfor en ung-til-ung-ordning. Der får de unge som er nye i kommunen kontakt med noen på samme aldre, som blir en slags «guide» til det lokale og det norske samfunnet. For enslige mindreårige er tilknytning og nettverk spesielt viktig. Og det de trenger aller meste er venner og kontakt meg jevnaldrende.

Betydningen av kontakt med jevnaldrende blir understreket av ungdommer som er nye i Norge. Dette går fram av en rekke forskningsrapporter på feltet⁴, og det beskrives som en viktig faktor for integreringsprosessen. Mangel på møteplasser er én av forklaringene på at disse vennerelasjonene ikke utvikles av seg selv. En forutsetning for å utvikle vennskap er at man møtes, men det forutsetter også at man har noen (eller utvikler noen) felles interesser. Hvis møtene er basert på at den ene parten skal hjelpe den andre, er det vanskelig å skape likeverdige relasjoner. Hvis derimot møtene er basert på aktiviteter begge parter er interessert i, blir selve aktiviteten en drivkraft.

ORGANISERING OG REKRUTTERING

SAMMEN er basert på et samarbeid mellom kommuner som bosetter barn som har kommet alene til Norge og frivillig sektor. I perioden 2016-2017, da prosjektet var under utvikling, var situasjonen at flere tusen enslige mindreårige skulle bosettes i norske kommuner. Det kom 5297 enslige mindreårige i 2015, noe som var mer enn dobbelt så mange som sist vi hadde høye ankomsttall (i 2005 og 2009). Mange kommuner ble bedt om å bosette enslige mindreårige flyktninger, og kommunene stilte opp på det mange beskrev som «en nasjonal dugnad». Fokus for de fleste kommuner var på det som er «må-oppgaver»: Bolig og skole. Invitasjonen fra SOS-barnebyer om å bli med på SAMMEN-prosjektet ble en anledning til å utvikle den integreringsmessige siden – både individuelt, lokalt og samfunnsmessig.

Den positive responsen og tilbakemeldingene gir tydelige signaler om at gode tiltak for å gi barna en raskere og enklere vei inn i det norske samfunnet, i tillegg til gode løsninger for bosetting, er etterspurt. (Sissel Aarak)

Kommuner over hele landet viste interesse, og i løpet av 2017 var 16 kommuner i gang med etablering av SAMMEN-grupper. Dette skjedde samtidig med at både

⁴ Eide og Broch, 2010; Eide, 2012; Berg og Tronstad, 2015; Garvik, Paulsen og Berg, 2016; Svendsen og Berg, 2017; Svendsen, Berg, Paulsen, Garvik og Valenta, 2018).

ankomster og bosettingstallene for enslige mindreårige sank til under en tidel. I tillegg opplevde mange enslige mindreårige at de enten fikk avslag på asylsøknaden eller fikk midlertidig opphold fram til de fylte 18 år⁵. Dette bidro til å snu situasjonen i kommunene på hodet. Utfordringen var ikke lenger at det var vanskelig å skape nok plasser, men at det var en overkapasitet. Fra en situasjon der kommunene skulle planlegge for mange flere enn vanlig, skulle de nå plutselig planlegge for færre. Dette kunne ha ført til at hele SAMMEN-prosjektet ble sett på som uaktuelt. Det skjedde imidlertid ikke. Fokus på integrering og det å bygge gode relasjoner handler ikke om hvor mange som kommer som nye til en kommune, men om hvordan de som kommer blir tatt imot.

Arbeidet med å etablere SAMMEN fortsatte utover i 2017 og 2018 og fulgte i grove trekk den opprinnelige planen som ble lagt på den første workshopen i januar 2017.

På workshopen ble det skissert fire utviklingsfaser for prosjektet:

1. Utviklingsfasen der tre kommuner involveres i utviklingen av konseptet sammen med SOS-barnebyer.
2. Gjennomføringsfasen der det gjennomføres en pilot i tre kommuner, deretter oppstart i 12 utvalgte kommuner.
3. Videreføringsfasen der alle 15 kommuner gjennomfører konseptet og nye kommuner kommer til.
4. Implementeringsfasen der alle landets kommuner kan ta i bruk konseptet og nye partnere kommer inn og viderefører konseptet.

I løpet av 2017 og starten av 2018 er antallet kommuner økt til 16, og målsettingen nå er å øke ytterligere til 25 kommuner. Prosjektet er nå inne i det som er omtalt som implementeringsfasen. Fokus i denne fasen er på videreføring og på både å

⁵ Se rapporten fra NOAS, Redd Barna og FO (2017) om situasjonen for enslige mindreårige med midlertidig opphold. Se også Hilde Lidéns bok fra 2017 om barn og migrasjon.

utvide prosjektet til alle landets kommuner. I tillegg er det en ambisjon om å inviterer inn nye partnere.

Ambisjonen om å utvide prosjektet til *alle landets kommuner* kan kanskje virke i overkant optimistisk i en situasjon der bosettingstallene er så lave som de er for øyeblikket. Hvis man derimot utvider målgruppa og inkluderer de som har kommet sammen med foreldre eller andre omsorgspersoner, er prosjektet aktuelt for alle kommuner som bosetter flyktninger. Da er man ganske nær ambisjonen om «alle kommuner». Hvis man i tillegg inkluderer barn og unge som har bodd en stund i kommunen, men mangler nettverk til jevnaldrende, er plutselig ambisjonen realistisk. I praksis er det dette som har skjedd i flere av de kommunene som er i gang og i kommuner som er i startgropa. Flere av SAMMEN-kommunene opplevde det som unaturlig å avgrense prosjektet til barn og unge som var kommet alene. Også de som kommer sammen med foreldre og søsken har behov for møteplasser for å bli kjent med norske ungdommer.

ERFARINGER FRA KOMMUNENE

Kommunene som deltar i SAMMEN er i forskjellige faser når det gjelder den lokale gjennomføringen av prosjektet. Noen har holdt på lenge, mens andre er i startgropa. De tre pilotkommunene Asker, Lillehammer og Oppegård har holdt på i et drøyt år og har rukket å ha flere grupper. Det samme gjelder kommuner som blant annet Levanger, Bjerke, Nesodden og Arendal, som har kommet til etter hvert. Andre kommuner har nettopp startet opp eller er i ferd med å etablere grupper.

FLEKSIBILITET OG LOKAL TILPASNING

Forutsetningene for å gjennomføre prosjektet er på mange måter forskjellige. Kommunestørrelse, geografiske avstander, antall flyktninger i målgruppa og aktivitetstilbud i kommunen er faktorer som spiller inn, samtidig som det har vist seg at disse faktorene er mindre avgjørende enn man kanskje kunne tenkt seg på forhånd. En stor kommune har mange å spille på, både når det gjelder ungdommer og aktivitetstilbud, men det innebærer samtidig at konkurransen om tilbudene blir større. I en mindre kommuner er det færre aktivitetstilbud, men dette gjøre også at SAMMEN kan oppleves ekstra viktig. Kommunestørrelse ser derfor ikke ut til å være en avgjørende faktor i gjennomføringen av prosjektet. Når det gjelder rekrutteringsgrunnlaget, er det selvsagt lettere å etablere flere grupper i en kommune der det er mange i målgruppa. Dersom det kun bor noen få enslige mindreårige i kommunen, er det vanskelig å se for seg flere parallelle grupper basert på ulike interesser. Dette har også vært noe av bakgrunnen for at flere kommuner har inkludert andre unge flyktninger i gruppene. Også når det gjelder rekruttering av norske ungdommer til prosjektet har kommunene valgt litt ulike framgangsmåter. Her har veien i stor grad blitt til mens man går. Det er noe av det som kjennetegner prosjektbasert arbeid. Kartet må tilpasses terrenget, og når det skjer endringer underveis, må det tas hensyn til dette i selve gjennomføringen. Det er noe av styrken med prosjektarbeid – det er fleksibelt. Når antall enslige mindreårige som bosettes endres dramatisk, får dette selvsagt følger for rekruttering til prosjektet. Det krever både fleksibilitet og lokal tilpasning.

DE LOKALE PROSJEKTENE

For å få et bilde av hvordan prosjektene har utviklet seg rundt om i landet vil vi kort presentere de lokale SAMMEN-prosjektene. Dette er ingen fullstendig gjennomgang av det som har foregått, men er noen korte glimt for å få fram noe av variasjonsbredden i prosjektet. Gjennomgangen bygger på det som er formidlet på nettverksmøter for alle prosjektkommunene, deltakelse på eksterne arrangementer der SAMMEN er presentert, spørreskjema til prosjektkommunene og samtaler med en del av de lokale prosjektlederne. I tillegg har den sentrale prosjektledelsen i SOS-barnebyer bidratt med viktig informasjon, og vi har også fått tilsendt presseoppslag der lokale SAMMEN-aktiviteter er presentert. Det er viktig å understreke at «smakebitene» fra de lokale prosjektene er korte glimt – ikke en fullstendig gjennomgang av aktivitetene. Poenget i denne sammenhengen er i første rekke å vise eksempler på lokal tilpasning til et felles konsept – SAMMEN. Vi starter med de tre pilotkommunene. Deretter presenteres kommunene i tilfeldig rekkefølge. Noen kommuner var på evalueringstidspunktet bare så vidt kommet i gang. Disse blir derfor bare nevnt summarisk.

ASKER KOMMUNE

Kommunen etablerte sin første gruppe i april 2017. I løpet av året startet de ytterligere tre grupper. Alt har 16 flyktninger og 19 norske ungdommer deltatt i prosjektet. Det er tiltaks koordinator for enslige mindreårige i kommunen som har stått for organisering og ledelse av gruppene. En av gruppene har vært ledet av Asker Aktiv. Gruppene har hatt følgende aktiviteter:

- Klatrekurs over 9 ganger + bowling og restaurant-besøk.
- Dansegruppe som hadde opptreden på Asker kommunes jubileumskonferanse for arbeid med enslige mindreårige.
- Aktiv Sammen – en gruppe som trener sammen en gang i uka.
- Graffiti – maling med spraymaling på lerret.

Rekrutteringen av unge flyktninger til prosjektet har skjedd ved at den lokale prosjektlederen fikk spredd invitasjon om prosjektet via særkontaktene for enslige mindreårige i kommunen. Norske ungdommer ble rekruttert via en nystartet

SOS-ung gruppa blant elever i videregående skole. De fleste i denne gruppa ønsket å delta, og i SAMMEN-gruppene som ble etablert seinere rekrutterte de også egne venner til å delta.

LILLEHAMMER KOMMUNE

Første gruppe startet i mai 2017. Til sammen har det vært gjennomført fem grupper med i alt 15 unge flyktninger og 15 norske ungdommer. Arbeidet er organisert av enheten for enslige mindreårige, som er en del av barnevernstjenesten i Lillehammer kommune. Gruppene har hatt følgende aktiviteter:

- Samarbeid om å sette opp en matstasjon på Birkebeinerløpet, juni 2017.
- Dansekurs med en instruktør fra Dansehuset i Lillehammer.
- Fotballgruppe – som har spilt fotball eller fotballspillet Fifa.
- Fotogruppe hvor deltakerne har lært å ta bilder som etter hvert skal stilles ut.
- Breakdans-gruppe som har hatt samling med egen instruktør. Gruppa skal opptre på avslutningen av UKM (Ungdommens kulturmønstring).

Rekrutteringen av enslige mindreårige skjedde via miljøpersonalet i botiltakene. Det ble også arrangert egne sosiale kvelder for alle ungdommene for at de skulle få informasjon om SAMMEN og forstå innholdet i prosjektet. De norske ungdommene er rekruttert via de tre ungdomsskolene i kommunen, samt via ungdomsklubber og andre møteplasser for ungdom. Informasjon om prosjektet er også spredd via fylkesopplærings sjefen, ungdomsbasen og øvrige oppvekstetater, samt kulturavdelingen i kommunen.

OPPEGÅRD KOMMUNE

Kommunen har gjennomført to grupper – begge med oppstart i oktober 2017. Arbeidet har vært ledet av flyktningrådgiver i Flyktninghelsetjeneste. I pilotfasen var også frivilligkoordinatoren i kommunen med, og i gjennomføringsfasen foregikk arbeidet i dialog med nærmiljøvirksomheten og boligene for enslige mindreårige. De to gruppene har hatt følgende innhold:

- Gruppe som møttes en gang i uka for å gjøre ulike aktiviteter sammen: Spille fotball, bowling og burger, biljard og pizza, shuffelboard, escaperom og ulike spill-aktiviteter i den ene boligen for enslige mindreårige.
- Gruppe som møttes en gang i uka med fotografering som tema. Det ble leid inn fotograf som hadde opplæring og hjalp til med å velge ut bilder for utstilling.

Fire av flyktingene ble rekruttert til prosjektet via botiltakene. I tillegg deltok to søstre som bodde sammen med familiene sine. De ble rekruttert av flyktningsrådgiveren. De norske ungdommene ble rekruttert via valgfaget «Innsats for alle» og deltok i prosjektet som en del av skolegangen.

OS KOMMUNE

Det lokale SAMMEN-prosjektet er organisert som et samarbeid mellom avdelingen for enslige mindreårige i kommunen og NAV. Kommunen har fått midler til de ulike aktivitetene via Fattigdomsmidlene. I Os er det gjennomført én gruppe – med fire flyktinger og fem norske ungdommer.

Grappa har hatt ulike aktiviteter: Kick-off med biljard, hallaktiviteter, aking i skitrekket, bading i velværebassenget på Røros, pepperkakebaking, bowling, lage eritreisk mat, hyttetur, klatring i Verket og kanefart med hest.

Flyktingene som har deltatt i grappa ble rekruttert på litt ulike måter: Den første ble rekruttert via bofellesskapet, den andre ble rekruttert som nabo, den tredje via NAV og flyktnings-tjenesten, og den fjerde er en tidligere beboer i bofellesskapet. De norske ungdommene ble rekruttert via bekjenskaper og bruk av «snøballmetoden» - noen som kjenner noen, som igjen kjenner noen!

LEVANGER KOMMUNE

I Levanger er SAMMEN organisert som et prosjekt under kulturetaten, med frivillig-koordinator som prosjektkoordinator. En medarbeider ved ungdomshuset er prosjektleder og leder gruppene. I tillegg er enhet for oppvekst og innvandringsenheten involvert i arbeidet. Den første grappa ble startet opp i juni 2017. Til sammen er det gjennomført tre grupper – med til sammen 9 unge flyktinger og 9 norske ungdommer. Gruppene har hatt varierende aktiviteter – alt fra såing og

høsting av grønnsaker og urter til bowling, overnattingsturer, Go-kart og bidrag til arrangementer som UKM og den lokale «Marsimartnan».

Rekrutteringen av flyktingene foregikk gjennom arbeid på ungdomshuset og bofellesskapet for enslige mindreårige. Samarbeidet med bofellesskapet fungerte godt. I rekrutteringsarbeidet ble det framhevet at alle deltakere ville få attest for gjennomført deltakelse, muligheter til å delta på spennende aktiviteter, opplevelse og kjennskap til nærmiljøet, samt at deltakelsen også representerte et læringspotensial. Responsen var positiv – alle ble med. De norske ungdommene ble rekruttert via ulike ungdomsmiljøer i kommunen: Idrettslag, ungdomshus, Røde Kors, nettkafé mm.

DRAMMEN KOMMUNE

Prosjektet er lagt til Senter for oppvekst, avdeling Barnevern og enslige mindreårige flyktinger, med leder for avdelingen som prosjektleder i samarbeid med koordinator mellom senteret og frivilligheten i kommunen. Det er satt i gang to grupper, med til sammen 6 unge flyktinger og 7 norske ungdommer.

Gruppene har holdt på med ulike aktiviteter. Hver av gruppene startet med «Bli kjent kvelder», med ulike gruppeinndelinger og aktiviteter for å bli kjent. Etter dette er det gjennomført ulike aktiviteter som bowling, besøk i trampolinepark, paintball, taco og spillekveld, besøk i idrettslag, treningskveld med fotball og volleyball, besøk på skolerevy, engelsk aften, besøk hos ordføreren og omvisning på rådhuset.

Rekrutteringen av flyktinger til prosjektet skjedde via kontaktpersoner i avdelingen for enslige mindreårige flyktinger i kommunen. Alle hadde også individuelle samtaler med prosjektlederen før oppstarten. De norske ungdommene ble rekruttert via Drammen Røde Kors.

ARENDALE KOMMUNE

I Arendal er prosjektet lagt til Enhet for enslige mindreårige, hvor to ansatte fra bofellesskapet har ledet prosjektet. De har samarbeidet tett med ungdomsklubben. Det har vært én SAMMEN-gruppe i kommunen, med oppstart høsten 2017. Til sammen har tre unge flyktninger og tre norske ungdommer deltatt. De planlegger oppstarte av ytterligere en gruppe. Rekrutteringen til gruppene har skjedd via henholdsvis botiltaket for enslige mindreårige og ungdomsklubben i kommunen. De norske ungdommene var også behjelpelig med å rekruttere ungdommer.

Aktiviteten i gruppa har vært organisert rundt gatekunst. Ungdommene malte hvert sitt bilde, samt at de malte en vegg og «bardisken» på ungdomshuset. Arbeidet ble ledet av en profesjonell kunstner innen «Street Art». Utstillingen på ungdomshuset fikk mye positiv oppmerksomhet. På åpningen var både politikere og lokalavisen til stede, noe som skapte stolthet blant ungdommene. De fortalte om både bildene og prosessen bak. En av ungdommene fikk også solgt bildet sitt til en av dem som hadde besøkt utstillingen.

BJERKE BYDEL I OSLO

SAMMEN Bjerke er organisert i Oppvekt- og kulturavdelingen, i seksjon for nærmiljø, kultur og frivillighet. Prosjektleder jobber i kulturteamet som har ansvar for alle kurs og aktiviteter som tilbys barn og unge i bydelen. I denne seksjonen er det også fritidsklubber og åpne møteplasser, samt en egen miljøgruppe som driver målrettet arbeid inn mot skolene. I Oppvekst- og kulturavdelingen har barnevernet en egen seksjon som samarbeider tett i det forebyggende barne- og ungdomsarbeidet.

Den første SAMMEN-gruppa i Bjerke startet i oktober 2017. De har til nå fullført to grupper og har startet opp den tredje. Den første gruppa var et samarbeid mellom Bjerke og Nesodden og ble avsluttet i november 2017. Gruppe 2 holdt på til februar 2018, samtidig med at den siste gruppa startet. I gruppene har det til sammen deltatt 10 flyktninger og 8 norske ungdommer. Gruppene har hatt følgende aktiviteter:

- Gruppe 1 jobbet med musikk. De lagde en egen låt og spilte inn en musikkvideo. I tillegg var gruppa med på ulike aktiviteter som Go-kart og Rush trampolinepark.
- Gruppe 2 hadde trening som tema, hvor målet var å presse seg selv og hverandre. Med målet «The sky is the limit» avsluttet gruppa med «indoor skydiving», som var et stort steg å ta for mange av deltakerne. Gruppa var også med på andre aktiviteter i tillegg til treningsdager.
- Gruppe 3 har akrobatikk/trening som tema.

Fra de to første gruppene er det laget egne videoer som kan lastes ned via Youtube⁶ Rekrutteringen av flyktninger til gruppene skjedde via bofellesskap for enslige mindreårige og mottaksklasser på skolene Veitvet, Bredtvedt og Årvoll. I tillegg skjedde rekrutteringen via nettverk. De norske ungdommene ble rekruttert gjennom nettverket til ungdomsarbeiderne i bydelen, i tillegg til ulike samarbeidspartnere.

NESODDEN KOMMUNE

Prosjektet i Nesodden har hatt fokus på fysisk aktivitet og sosialt arbeid. Det er gjennomført to SAMMEN-grupper: Den ene var i samarbeid med Bydel Bjerke i Oslo og hadde fokus på musikk, den andre var en egen Nesodden-gruppe. Den første gruppa (sammen med Bydel Bjerke) ble startet i oktober 2017 (se beskrivelse under presentasjonen av Bydel Bjerke). Gruppe to startet opp rundt årsskiftet. Leder for bofellesskapet for enslige mindreårige i Nesodden var prosjektleder for arbeidet med den andre gruppa. I tillegg til prosjektlederen var det ansatt en prosjektveileder som tidligere hadde jobbet både i oppfølgingsteamet og bofellesskap for enslige mindreårige. Han snakker samme språk som flere av de enslige mindreårige, noe som gjorde det enklere å rekruttere deltakere til SAMMEN-gruppa. Det var derimot tyngre å rekruttere norsk ungdommer. Dette var noe av bakgrunnen for at Bjerke og Nesodden etablerte samarbeid. I Bydel Bjerke var situasjonen heller motsatt. Der var det lettere å rekruttere norske enn flyktninger i målgruppa. De bestemte seg derfor for å rekruttere hver sin gruppe – og så inngå et samarbeid om aktivitetene.

⁶ Se nettadresser til videoene i referanselista bak.

Aktivitetene i SAMMEN-gruppene ble foreslått av ungdommene og bestemt i fellesskap. I løpet av prosjektperioden har ungdommene vært med på riding, boksing, baseøvelser, treningslek, styrke og gruppetrening. Ungdommene har fått muligheten til å trene både mental og fysisk styrke gjennom ulike øvelser. Erfaringen har vist at denne formen for trening oppleves som både morsom og motiverende og har gitt erfaring med å jobbe i team. Evalueringen fra ungdommene som har deltatt har vært entydig positive. De forteller at de har hatt det morsomt gjennom hele prosjektet, og er fornøyd med både veileder og aktivitetene de har deltatt på. Det eneste negative har vært at prosjektet bel avsluttet!

LIER KOMMUNE

Prosjektet er organisert som et samarbeid mellom Kultur og fritid og Flyktningtjenesten. De etablerte sin første gruppe i januar 2018 og er fortsatt i en tidlig fase. I gruppa, som er en ren jentegruppa, deltar det fire unge flyktninger og fire norske jenter. Aktiviteten i gruppa er i første rekke dans. For å komme i gang tok de kontakt med ei som leder en dansegruppe i kommunen. Dette bidro til at det løsnet med rekrutteringen. I tillegg til dansen har gruppa hatt en bli kjent kveld med pizza og besøkt trampolineland.

Gruppa har ikke bare fokus på enslige mindreårige. Også unge flyktninger som bor sammen med sin familie deltar.

DE ØVRIGE PROSJEKTENE

I tillegg til de ti prosjektene som er presentert her er det SAMMEN-aktiviteter i følgende kommuner: Aukra, Bodø, Bærum, Horten, Nordstrand og Salangen. For flere av kommunene ble samarbeidet med SOS-barnebyer startet opp da bosettingen av enslige mindreårige var på topp (i overgangen 2016-2017). Da bosettingstallene sank dramatisk utover i 2017, fikk dette store konsekvenser for flere av kommunene. Det kom færre enslige mindreårige til kommunene. Noen opplevde at det ikke kom noen nye i det hele tatt. Dette gjorde at mange kommuner måtte endre planer. Dette gjelder også noen av de kommunene som har kommet seint i gang med SAMMEN-prosjektet.

Revurdering av planer betyr imidlertid ikke at planene er lagt på is. Det handler om å gjøre justeringer – både når det gjelder deltakelse og aktiviteter. Erfaringer fra kommunene som er godt i gang viser at flere har foretatt slike justeringer. Det er for eksempel flere som har invitert med unge flyktninger som har familie i Norge. Det gjør prosjektet mindre sårbart og bidrar til at flere får et tilbud.

LÆRDOMMER PÅ TVERS

Erfaringene med SAMMEN viser at det er et stort behov for denne typen prosjekter. Enten man velger å kalle det et venneprosjekt eller et integreringsprosjekt, handler det om å skape arenaer der unge flyktninger og norske ungdommer kan møtes. Mange flyktninger opplever at de befinner seg på siden av det norske samfunnet – og særlig på siden av de norske ungdomsmiljøene. De går ofte i egne skoleklasser, mange bor i egne bo- og omsorgstiltak for enslige mindreårige, og alle gir på en eller annen måte uttrykk for at de mangler sosiale nettverk som kan introdusere dem for norske ungdomsmiljøer. Dette er bakgrunnen for SAMMEN-prosjektet og begrunnelsen for å satse på et prosjekt basert på ung-til-ung metodikk.

Prosjektet er basert på at ungdommene selv får bestemme og (langt på vei) styre innhold og aktiviteter i de ulike SAMMEN-gruppene. Etter et drøyt år med aktiviteter i 16 kommuner har det skjedd mye – både innholdsmessig og relasjonelt. De ulike aktivitetene lar seg liste opp og beskrive. Vanskeligere er det å si noe om effektene av det som har foregått. Vi vet at mer enn to hundre ungdommer har deltatt i aktiviteter i regi av SAMMEN-prosjektene, vi vet at ungdommene er rekruttert via både formelle og uformelle kanaler, og vi vet at aktivitetene har hatt stor spennvidde prosjektet. Men et prosjekt som dette er veldig mye mer enn tall og fakta. Det handler om samarbeid på tvers og om å bygge relasjoner. Gjennomgangen av lokale prosjekter viser at det i mange kommuner har vært et tett samarbeid mellom ulike enheter i kommunen og frivillig sektor. I noen av kommunene er dette samarbeidsrelasjoner som har eksistert lenge, mens det i andre kommuner er samarbeid som er utviklet mer spesifikt for dette prosjektet.

I et prosjekt som dette er det både suksesshistorier og historier om utfordringer, og det er historier om små og store utfordringer som måtte håndteres – og som ble

håndtert. Alle disse erfaringene, både de gode og de mindre gode, skaper læring. Hva er så disse lærdommene på tvers? Og hvilke erfaringer har overføringsverdi til andre som skal sette i gang lignende prosjekter? I kartleggingsskjemaet som ble sendt ut til deltakerkommunene ba vi kommunene oppsummere de viktigste erfaringene i prosjektet. Under har vi samlet et knippe sitater. De viser variasjon i erfaringer og synspunkter, men på de fleste punkter er de samstemte når det gjelder både planlegging, organisering og gjennomføring. Det handler om å bruke tid, og det handler om å være fleksibel i forhold til oppsatte prosjektplaner. Dette gjelder både prosjektet som helhet og aktivitetene i de ulike gruppene. *Medvirkning* er et viktig stikkord. Uten at de som det angår får være med og bestemme, er det vanskelig å oppnå gode resultater.

PLANLEGGING

Vi brukte lang tid på planlegging for å lykkes med den første aktiviteten. Det er viktig å være godt forberedt og alltid ha en plan B. Så må vi tørre å gå utenfor prosjektskissen hvis det kreves for å oppnå best mulig resultat. Man må også bruke tid på etterarbeidet med deltakerne. Dette er viktig for å øke sjansen for en god og varig effekt.

Veileder minnet ungdommene om av aktivitetene må velges i god tid. Hensikten med dette var at ungdommene selv skulle kunne planlegge, samt at veileder får gjort nødvendige forberedelser i forhold til ulike aktiviteter. Alle typer aktiviteter ble presentert som forslag til ungdommene – så tok de avgjørelser i fellesskap.

Planlegging og veiledning, gjennomføring og vurdering av de ulike aktivitetene ble gjort ut fra ungdommenes funksjonsnivå. Aktivitetene er ulike, men målet er det samme: Å styrke ungdommenes selvfølelse og identitet gjennom fysisk aktivitet og sosialt samvær.

REKRUTTERING

Forarbeidet ble gjort i god tid før prosjektstart. Flere av de enslige mindreårige flyktingene ble informert og intervjuet. Tre av de enslige mindreårige var rekruttert lenge før prosjektstart. Jeg var innom begge klassene til de enslige mindreårige og presenterte prosjektet for ungdommene. Etter presentasjonen fikk ungdommene mulighet til å melde seg på og samtidig skrive kort hvorfor de ønsket å bli med på SAMMEN-prosjektet. God kontakt og tillit til ungdommene gjorde rekrutteringen enkel.

Det er et stort pluss hvis de som rekrutterer kommer fra både arbeid med enslige mindreårige og/eller fra kultursiden i kommunene som kjenner alle ungdommer og kommunens tjenestetilbud (fritidsklubb, ungdomshus, idrettslag etc.) Vi har god erfaring med å bruke tid på rekrutteringen – kartlegge interesser og koble sammen ungdom som har like interesser.

Det er viktig at den som rekrutterer har et sterkt eierskap og direkte engasjement i prosjektet, og en relasjon til ungdomsmiljøet det rekrutteres fra – i form av en til en rekruttering. Dette kan for eksempel skje via idrettslag, ungdomshus, Røde Kors, nettkafeer mm.

PROSJEKTGJENNOMFØRING

Vi hadde god erfaring med å ha litt hyppigere møter i begynnelsen (mer enn en gang i uken). Det er også viktig å ha et fast oppmøte (dag/tid/sted) for å hindre misforståelse. Her er det særlig viktig å ha god kommunikasjon med ungdommene – særlig de enslige mindreårige.

SAMMEN er veldig bra. Det har vært mange gode øyeblikk for ungdommene. Samtidig har det vært utfordrende å få ungdommene våre (de enslige mindreårige) til å møte opp hver gang. Kanskje det er vanskelig å forstå konseptet? Hva det betyr å være med på et prosjekt? Forpliktelser?

Det har variert hvor dedikerte de norske ungdommene var. Noen var så travle og skulle av gårde på noe annet med en gang økta var ferdig. De ville gå litt før noen ganger, og kunne ikke alle gangene (...) Andre ble igjen lenger, tok seg mer av flyktingene ved å snakke mer, hjalp til med ting og ble med på ekstra aktiviteter.

Det er en fordel å kjenne til ungdommene, tror jeg. Og så må man gjennomføre aktivitetene selv om ikke alle blir med hver gang. Ikke vent til at alt er perfekt planlagt, vær impulsiv og hopp i det som voksen også.

INTEGRERING

Vi ser at arbeidet i prosjektet har vært med å gi spinn-off effekter og skapt et annet inkluderingsarbeid både i skolen og andre steder. Dette bygger videre på noe av den samme tankegangen som SAMMEN-prosjektet er bygd opp rundt.

Dansegruppen har blitt en stor suksess, til tross for mange utfordringer underveis (dårlig oppmøte, manglende forpliktelse). Jentene ser ut til å ha en fin dynamikk seg imellom og undertegnede observerer at de tar kontakt med hverandre og planlegger å treffes utenom de planlagte tidene for aktiviteten. Hvorvidt man har oppnådd målet om varige relasjoner er foreløpig uvisst, men slik det ser ut nå så kan man se for seg at jentene er blitt venner på tvers av nasjonalitet og kultur.

Det har vært veldig fint å få norske venner. Vi har blitt godt kjent med hverandre, og de norske jentene er veldig hyggelige og snille. Jeg tror vi kommer til å holde kontakten og fortsette å finne ting sammen.

BETYDNINGEN AV VOKSENSTØTTE

Det er viktig å ha dedikerte voksne som er med på hele aktiviteten. Så er det et stort pluss hvis veileder har en relasjon til deltakerne og at det er god kommunikasjon mellom veileder og ungdom.

Voksenstøtte er viktig hele veien, for å holde oppe motivasjonen. Den som skal drive prosjektet må ha erfaring med ungdom og integrering. Det er viktig å finne den rette personen! Det bør være den ansatte i kommunen som holder tråden i prosjektet hele veien – gjerne i samarbeid med frivillige lag og foreninger.

OPPFØLGING FRA SOS-BARNEBYER

Oppfølgingen fra SOS-barnebyer har vært kjempeviktig. De har vært tett på hele tiden og bidratt til at vi har «løftet i flokk». SOS-barnebyer har vært tilgjengelig når de gjelder informasjon og råd, og for å svare på spørsmål. På nettverksmøtene har vi hatt en fin mulighet til å dele erfaring med andre kommuner. Både Heidi Melby og Tina Skogmo har vært behjelpelig med å gi råd og veiledning.

SUKSESSFÅTØRER – ERFARINGER FRA LEVANGER KOMMUNE⁷

Vi velger å presentere en oppsummering av suksessfaktorer fra Levanger kommunes arbeid med SAMMEN-prosjektet. Oppsummeringen gjenspeiler en oppfatning de fleste av deltakerkommunene har formidlet både gjennom samtaler, nettverksmøter og gjennom skriftlige tilbakemeldinger. Der det er variasjon og nyanseskjeller handler dette like mye om lokale variasjoner – og at folk er forskjellige. Den som rekrutterer må ha et sterkt eierskap og direkte engasjement i prosjektet.

- Relasjon til ungdomsmiljøet det rekrutteres fra.
- 1 til 1 rekruttering til prosjektet. For eksempel: gjennom idrettslag, ungdomshus, Røde Kors, nettkafé).
- Forankring hos kommunale ledere i relevante enheter (barnevern, flyktningtjeneste, oppvekst, kultur).
- Voksenstøtte hele veien for å holde motivasjonen oppe.
- Erfaring med ungdom og integrering.
- Ansatte i kommunen som holder tråden i prosjektet hele veien (men gjerne i samarbeid med frivillige lag og foreninger).
- Viktig å legge til rette for at alle får bidra med det de er sterke på.
- Vektlegge attester.

Hvis vi ser dette i sammenheng med det som er beskrevet, er det noen sentrale faktorer som går igjen: God planlegging, rekruttering basert på nærhet til ungdommene, god forankring i det kommunale systemet, tett samarbeid med frivillig sektor og voksenstøtte hele veien – og ikke minst: medvirkning fra ungdommene selv. Ungdommene er opptatt av å få et synlig bevis på deltakelse i prosjektet.

⁷ Dette er hentet fra en presentasjon av SAMMEN-prosjektet for flyktningansatte i Nord-Trøndelag (november 2017).

Derfor er attesten de får når gruppene avsluttes viktig. Det gir anerkjennelse, og det blir et synlig bevis på at de har deltatt.

OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE

Jeg vil bare si ifra at nå kom det akkurat en ekstremt glad gutt inn døra. Smilet hans gikk nesten rundt, og han var så lykkelig nå fordi det var så bra på prosjektet. Det er så gøy å oppleve ungdommene komme hjem med et sånt smil. Dere gjør virkelig en god jobb, altså!⁸

Integreringsprosjektet SAMMEN har i løpet av et drøyt år etablert vennegrupper i 16 norske kommuner. Målsettingen med SAMMEN er å bidra til at ungdom som har flyktet til Norge blir kjent med norske ungdommer – og omvendt: At norske ungdommer blir kjent med flyktninger. Et viktig poeng med prosjektet er nettopp denne gjensidigheten. I SAMMEN blir norske ungdommer og ungdommer med flyktningbakgrunn kjent med hverandre gjennom å gjøre ting sammen.

Enslige mindreårige flyktninger har vært en særlig prioritert gruppe. Dette er ungdommer som har flyktet alene og som skal etablere en ny tilværelse i et samfunn de ikke kjenner fra før. De har opplevd forfølgelse og flukt, og de har opplevd ventetid på omsorgssenter eller asylmottak. De har med andre ord levd liv som er veldig forskjellige fra norsk ungdommers liv. Samtidig er de ungdommer – med drømmer for framtida, og ønske om å bli kjent og gjøre ting sammen med jevnaldrende.

Da SOS-barnebyer startet planleggingen av prosjektet, var det dette «ung-til-ung» perspektivet som var nøkkelen. Dette er ikke et prosjekt der en part skal hjelpe den andre, men et prosjekt der ungdommer møtes ut fra felles interesser. Men for å få til dette i praksis trengs det tilrettelegging. Norske ungdommer og unge flyktninger har få felles møteplasser, og uten felles møteplasser er det vanskelig å bli kjent. SOS-barnebyers rolle har vært å utvikle en levedyktig modell for å utvikle prosjektet og rekrutterer kommuner til å etablere SAMMEN i sine lokalsamfunn.

⁸ Formidlet av ansatt ved bofellesskap for enslige mindreårige.

Kommunen rolle er å rekruttere ungdommer, gjøre enslige mindreårige og andre ungdommer med flyktningbakgrunn kjent med tilbudet og stille med «mentorer» som kan bidra til å få arbeidet i gang.

Erfaringene fra de første 16 SAMMEN-kommunene viser at det har skjedd mye på bare et år. Selv om kommunene er i forskjellige faser og aktivitetsnivået varierer, har prosjektet bidratt til at flere hundre ungdommer rundt om i landet har blitt kjent med hverandre gjennom aktiviteter. Lista over aktiviteter er lang og inneholder blant annet å lage gatekunst, spille inn musikkvideo, arrangere klatrekurs, dra på Go-kart og bowling, lage danseforestilling, dra på hyttetur, være i akebakken, lage mat sammen – og mye mer.

Aktivitetene har tatt utgangspunkt i interessene til deltakerne og de lokale mulighetene.

SAMMEN er et integreringsprosjekt der aktivitetene ikke er et mål i seg selv, men et middel til å bli kjent. Erfaringene så langt er at dette fungerer. Når ungdommer møtes med utgangspunkt i felles interesser, gjør dette at rollene blir mer likeverdige. Samtidig skaper det muligheter til læring for begge parter. Flyktingene får språktrening og blir introdusert til norske ungdomsmiljøer og lokalsamfunn. De norske får innsikt i flyktingenes erfaringsbakgrunn – både det kulturelle og det flyktningrelaterte. Begge parter lærer noe om forskjeller, men fremfor alt utvikler de felleserfaringer gjennom konkrete aktiviteter. Dette er noe av nøkkelen. Hvis et prosjekt skal bli levedyktig over tid, må begge parter ha noe igjen for å delta. Langt på vei virker det som de lokale prosjektene har klart å skape denne gjensidigheten.

SAMMEN-prosjektet involverer både enkeltpersoner, grupper, lokalsamfunn og storsamfunn. Målet om integrering gjelder på alle nivåer. Enkeltpersoner skal utvikle likeverdige relasjoner til andre rundt seg, og grupper skal føle tilhørighet i ungdomsmiljø og lokalsamfunn. Et viktige stikkord er nettverksbygging. Gjennom prosjektet skapes det nettverk, nettverk som kan være starten på vennskap. Det er for tidlig å si om prosjektet skaper varige vennskap mellom deltakerne, men uansett gjør det at norske ungdommer og ungdommer med flyktningbakgrunn blir kjent. Dette har en verdi i seg selv, i tillegg til at det kan være med på å demme opp for fordommer og fremmedfrykt.

SAMMEN skal være et prosjekt *for* ungdom, *med* ungdom og *av* ungdom. Det er ingen tvil om at prosjektet er *for* og *med* ungdommer. Spørsmålet er om det er et prosjekt *av* ungdom, i betydningen at det er de selv som har regien. Både SOS-barnebyer og kommunene spiller viktige roller som tilretteleggere i prosjektet. Uten dem ville det ikke blitt noe SAMMEN-prosjekt. Det er likevel ikke ensbetydende med at SAMMEN er styrt av SOS-barnebyer og kommunen eller at aktivitetene er bestemt av voksne. Tilretteleggerne har vært viktig i en startfase, men målet må være at noe av aktiviteten kan leve videre uten ekstern støtte. Det er for tidlig å si hvordan dette vil utvikle seg over tid. Selv om dette bare blir en tidsavgrenset aktivitet, så har deltakelsen i SAMMEN bidratt til at ungdommer med ulike bakgrunn har blitt bedre kjent. Om dette utvikler seg til varige vennskap vil tiden vise. Uansett har det bidratt til økt forståelse, noe som er en forutsetning for integrering.

SAMMEN-prosjektet representerer et viktig tilskudd til integreringsarbeidet generelt og i arbeidet med enslige mindreårige spesielt og bør derfor videreføres. Dette forutsetter både en forutsigbar ressursituasjon, organisatoriske rammer for arbeidet, samt en rekrutteringsbasis for å etablere lokale SAMMEN-grupper.

ANBEFALINGER

- SAMMEN bør etableres i alle kommuner som bosetter unge flyktinger – både enslige mindreårige og flyktinger som kommer sammen med familie.
- SAMMEN bør inngå i alle bosettingskommuners «tiltaks pakker» som et permanent samarbeid mellom kommune og frivillighet.
- SAMMEN bør videreutvikle metoder for rekruttering av norske ungdommer til prosjektet.
- For å bidra til mer langsiktige effekter av arbeidet bør SAMMEN ha et større fokus på det som skjer etter at gruppene er avsluttet.
- Arbeidet med SAMMEN bør dokumenteres og evalueres fortløpende, med et særlig fokus på ungdommenes erfaringer.

LITTERATUR OG NETTREFERANSER

Berg, B. og Tronstad, K. (Red.). (2015)
Levekår for barn i asylsøkerfasen. Trondheim:
NTNU Samfunnsforskning.

Berg, B. og Haugen, G. M. D. (2018)
Evaluering av familiehjem som bo- og omsorgsløsning
for enslige mindreårige flyktninger. Trondheim: NTNU
Samfunnsforskning.

Eide, K. og Broch, T. (2010)
Enslige mindreårige flyktninger. Kunnskapsstatus og
forskningsmessige utfordringer. Rapport RBUP

Eide, K. (red.) (2012)
Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindre-
årige flyktninger. Oslo: Gyldendal.

Garvik, M., Paulsen, V. og Berg, B. (2016)
Barnevernets rolle i bosetting og oppfølging av
enslige mindreårige flyktninger.
Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Haugen, G. M. D., Elvegård, K. og Berg, B. (2015)
Tiltak for et godt og inkluderende oppvekstmiljø.
Trondheim: NTNU Samfunnsforskning

Lidén, H. (2017)
Barn og migrasjon: mobilitet og
tilhørighet. Oslo: Universitetsforlaget

Lønning, M. L. (2018)
Fragmented journeys, social relations and age amongst
Afghan young people on the move towards Europe.
Positioning, negotiating and redefining. Doctoral theses
at NTNU; 2018:4, Institutt for sosialt arbeid, Trondheim:
NTNU

Michelsen H. og Berg, B. (2015)
Levekår og livskvalitet blant enslige mindreårige
asylsøkere.

I Berg, B og Tronstad, C. (red). Barn i asylsøkerfasen.
Trondheim: NTNU Samfunnsforskning

Oppedal, B., Jensen, J. og Seglem, K.B. (2008)
Når hverdagen normaliseres. Psykisk helse og sosiale
relasjoner blant unge flyktninger som kom til Norge
uten foreldrene sin. Folkehelseinstituttet.

Oppedal, B., Seglem, K. B. og Jensen, L. (2009)
Avhengig og selvstendig: Enslige mindreårige flyktning-
gers stemmer i tall og tale. Folkehelseinstituttet.

Pastoor, L. d. W. (2016).
Enslige unge flyktnings psykososiale utfordringer:
behovet for en flyktningkompetent skole. I: Øverlien,
C., Haugen, M. I. og Schultz, J. H. (red.) Barn, vold og
traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner. Oslo:
Universitetsforlaget.

Svendsen, S., Thorshaug, K. og Berg, B. (2010)
Boløsninger for enslige mindreårige flyktninger.
Erfaringer fra to bykommuner. Trondheim: NTNU
Samfunnsforskning.

Svendsen, S., og Berg, B. (2017)
Enslige mindreårige - på vei mot voksenlivet. NTNU
Samfunnsforskning, Trondheim.

Svendsen, S., Berg, B., Paulsen, V., Garvik, og Valenta,
M. (2018)
Kunnskapsoppsummering om enslige mindreå-
rige asylsøkere og flyktninger. Trondheim: NTNU
Samfunnsforskning

Sønsterudbråten, S., Tyldum G. & Raundalen, M. (2018)
Et trygt sted å vente. Omsorgspraksiser på asylmottak
for enslige mindreårige. Fafo-rapport 2018:05, Oslo:
FAFO

Thorshaug, K. og Svendsen, S. (2014)
Helhetlig oppfølging. Nyankomne elever med lite skole-
bakgrunn fra opprinneleslandet og deres opplærings-
situasjon. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

SAMMEN på nett:

<https://www.sos-barnebyer.no/vart-arbeid-for-barn-i-norge/sammen>
<https://www.sos-barnebyer.no/fant-sammen-i-sammen>

Youtube-klipp fra SAMMEN-aktiviteter i Bydel Bjerke:

<https://www.youtube.com/watch?v=Ghz20AfoxGU>
<https://www.youtube.com/watch?v=n5sKftrwXcE>
<https://www.youtube.com/watch?v=ZFexzvZ3umg>

SOS
BARNEBYER
Et trygt hjem for alle barn

EGMONT
Fonden

Husbanken

NTNU

Samfunnsforskning